

a rozvoj. V globálním i vnitrostátním měřítku požaduje takovou orientaci společenské ekonomické i sociální reprodukce, která by trvale byla udržitelná, tj. v trvalém souladu se sebeobnovovacími schopnostmi přírody (chápané jako jednota přírodního prostředí a přírodních zdrojů).

V souladu s touto filosofií je třeba hovořit o ochraně životního prostředí a přírodních zdrojů, neboť cílem je udržovat a obnovovat trvalou ekologickou rovnováhu v přírodě, v podstatě regulací lidských aktivit, které ji narušují.

Zákon by měl dále vyjádřit základní principy ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů, skutečnost, že znečišťování životního prostředí se zásadně omezuje opatřeními přímo u zdroje. Pro posouzení míry znečištění by měly sloužit stanovené mezní imisní hodnoty. Určovaly by je nejen ohledy na život a zdraví člověka, ale i na ostatní součásti živé přírody. Hodnocení a posuzování důsledků staveb a nových technologií pro životní prostředí a přírodní zdroje by měl zakotvovat princip prevence. Tomuto principu by se mělo podříditi i zavádění nových výrobků a látek do hromadné výroby a na trh. Podle sanačního principu by se měly zařízení, stavby, technologie postupně přizpůsobovat nové filosofii, tedy uvést do souladu s platnými či vydávanými právními předpisy.

Zákon by měl obsahovat základní ustanovení o formách a způsobech uplatňování ekonomických nástrojů, a to jednak při využívání přírodních zdrojů, jednak při znečišťování jednotlivých složek životního prostředí. Odpovědnost za škodu by měla především znamenat povinnost hradit ekologickou újmu, definovanou jako ztrátu ekologických funkcí. Subjektem této náhrady by se měl stát jednotlivý fond životního prostředí — z něho by se hradily náklady na preventivní či reparační opatření v oblasti ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. Odpovědnost organizací by se měla řídit principem objektivní odpověd-

nosti, tzn. že potenciální škůdci (za takové v procesu o náhradě škody označené) musí prokazovat, že mezi vzniklou škodou a jejich činností není příčinná souvislost.

Sporné je, zda by zákon měl obsahovat i ustanovení o právech a povinnostech občanů — jako je právo na životní prostředí, právo na informace o stavu životního prostředí atd. Jde totiž o práva ústavního charakteru.

Václav Mezřický

Podle údajů za období r. 1986 — r. 1988 bylo jen v ČR zahájeno trestní stíhání v 248 trestních věcech a vzneseno obvinění proti 249 pachatelům. Jednalo se převážně o činnost, jejíž podstata spočívala v kácení volně rostoucích stromů mimo les a v úmyslném poškozování chráněných rostlin a živočichů, znečišťování prostředí toxickými látkami nebo ropnými produkty. Obžaloba byla podána proti 142 pachatelům (75 z nich bylo amnestováno v říjnu 1988).

Práce Ministerstva vnitra vycházela z dohod, uzavřených s ministerstvy kultury, lesního a vodního hospodářství, zemědělství a výživy. Příslušníci VB mají být nápomocni orgánům státní ochrany přírody (např. při zjišťování totožnosti). Většina protiprávních jednání v oblasti ochrany životního prostředí spadá do přestupkového řízení, jež se řeší formou blokové pokuty (jen pro orientaci např. r. 1987 byly touto formou vybrány pokuty ve výši téměř jednoho miliónu korun). Ani vysoké pokuty či trestní stíhání však nemohou vyvážit škody, jejichž důsledky jsou velmi často dlouhodobé a jejichž konečný dopad na danou lokalitu lze jen obtížně stanovit v celém komplexu (např. výskyt ropných produktů v podzemních vodách).

Kauzální řešení poskytuje pouze důsledné dodržování platných právních předpisů a technologické kázně.

Jejich nedodržení je třeba pocho-pitelně postihovat i nadále. Spolu s tím je však nezbytné vytvářet situaci, aby potenciální narušovatel měl osobní zájem na zamezení negativních ekologických důsledků své činnosti. Do jaké míry je možno tuto situaci vytvářet za podmínek často přestárlého výrobního zařízení, vyznačujícího se zákonitým výskytem únavy materiálu, netěsnostmi a pod., je otázka.

Kromě znečištěného ovzduší jsou problémy i s čistotou vod — zejména pitné, stavem lesů, trvalým úbytkem zemědělského fondu a likvidací toxických odpadů (např. pokus o import labského bahna z SRN, neoznačené železniční vagony s toxickým nákladem). Bez negativního dopadu není ani hladina hluku. To vše se projevuje na zdravotním stavu naší populace i délce jejího průměrného věku (jedno z posledních míst v Evropě).

Konečným cílem úpravy právních norem a zákonů by měla být jednotná celostátní ekologická politika, jejíž hlavní zaměření lze uvést v těchto bodech:

- Zabezpečit ekologizaci ekonomiky, tj. vytvořit podmínky pro zastavení zhoršování stavu životního prostředí a omezováním či likvidací zdrojů znečištění toto prostředí postupně zlepšovat.
- Realizovat stavby a zařízení v rámci ekologického programu a řádně je dodavatelsky zajistit.
- Napojit vědeckovýzkumnou základnu do řešení uvedené problematiky.
- Zvýšit veřejnou informovanost o existujících problémech životního prostředí a reálných možnostech, popř. opatřeních k jejich řešení.
- Posílit odpovědnost a pravomoce místních orgánů.
- Zajistit účelnou koordinaci participujících stran, a to tak, aby nedocházelo k uplatňování rezortního subjektivismu nebo přístupu, vyhovujícího pouze úzkým zájmům daného rezortu.

Milan Laupy